

bant Romani juvenes, quando nudi exercebantur in campo, unde hoc genus tegminis tale nomen accepit.

LIII. « Illæ ergo nuptiæ, inquit, quæ sine concupiscentia, sine motu corporum, sine necessitate sexuum, ut dicis, esse potuerunt, a te pronuntiantur laudabiles: ista vero conjugia quæ nunc aguntur, a diabolo inventa definis. Illa itaque, inquit, quæ institui potuisse somnias, bona deliberas: ista vero de quibus dicit Scriptura divina: « Relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori » suæ, et erunt duo in carne una¹; » profiteris mala diabolica, morbum postremo debere, non conjugium nuncupari. » Non est mirum, si Pelagiani dicta nostra in sensus quos volunt detorquere conantur; quando et de Scripturis sanctis, non ubi obscure aliquid dictum est, sed ubi clara et aperta sunt testimonia, id facere consueverunt, more quidem hæreticorum etiam cæterorum. Quis enim diceret, « sine motu corporum, sine necessitate sexuum nuptias esse potuisse? Deus enim fecit sexus, quia masculum et foeminam fecit eos, sicut scriptum est². Unde autem fieri posset, ut qui fuerant jungendi, et ipsa conjunctione generaturi, sua corpora non moverent; quandoquidem nullus fit hominis ad hominem corporalis accessus, si desit corporis motus? Non ergo hic quæstio est de motu corporum, sine quo non possent omnino misceri; sed de pudendo motu genitalium, qui profecto non esset, et tamen seminatrix commixtio non deesset, si genitalia non libidini, sed voluntati sicut cætera membra servirent. Annon etiam nunc in corpore mortis hujus imperatur pedi, brachio, digito, labro, linguæ, et ad nutum nostrum continuo porriguntur? Humori denique, quod est mirabilius, in vesica intus posito, cum libet, et quando ejus copia non urgemur, imperatur ut profluat, et obtem-

¹ Gen. 11, 24. — ² Ibid. 27.

perat: imo ipsis abditis visceribus et nervis, quibus idem humor continetur, imperatur ut eum propellant, expriment, ejiciant, et si sanitas adest, sine difficultate serviunt voluntati. Quanto ergo facilius atque tranquillius obedientibus genitalibus corporis partibus et ipsum membrum porrigeretur, et homo seminaretur, nisi hominibus illis inobedientibus membrorum istorum inobedientia justo supplicio redderetur? Quod supplicium casti sentiunt, qui procul dubio mallent, si possent, jubente voluntate quam pruriente voluptate filios seminare. Immundi autem qui propter istum morbum, non solum meretrices, verum etiam conjuges amant, de hoc supplicio carnis graviore supplicio mentis exultant.

LIV. Absit ergo ut dicamus, quod nos dicere iste confingit, « ista conjugia quæ nunc aguntur, a diabolo inventa. » Prorsus ipsæ sunt nuptiæ, quas ab initio Deus instituit. Hoc enim bonum suum ad hominum generationem institutum etiam damnatis hominibus non detraxit, quibus non detraxit etiam sensus carnis et membra, procul dubio munera sua, quamvis jam debita damnatione moritura. Istæ, inquam, sunt nuptiæ, de quibus dictum est, (excepto quod hic figuratum est magno illo Christi et Ecclesiæ sacramento): « Propterea relinquet homo » patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo » in carne una¹. » Hoc enim ante peccatum dictum est: et si nemo peccasset, sine pudenda libidine posset fieri. Et nunc quamvis sine illa non fiat in corpore mortis hujus, ipsum est tamen quod non cessat fieri, ut adhæreat homo uxori suæ, et sint duo in carne sua. Quamobrem etsi dicitur, nunc alias esse nuptias, alias vero si nemo peccasset esse potuisse, non secundum earum naturam, sed secundum quamdam in deterius mutatam dicitur qualitatem.

¹ Gen. 11, 24.

Sicut alius dicitur, quamvis idem ipse sit homo, qui mutaverit vitam sive in melius, sive in deterius: aliud est enim justus, aliud peccator; quamvis idem ipse sit homo. Sic aliæ nuptiæ sine pudenda libidine, aliæ cum pudenda libidine: cum tamen secundum constitutionem suam, qua legitime conjungitur mulier viro, et fides carnalis debiti ab adulteriorum peccato servatur immunis, et hoc more legitimo filii seminantur, eadem ipsæ sunt nuptiæ, quas Deus instituit; quamvis diabolus non ipsas, sed homines ex quibus nuptiæ fiunt, antiqua peccati persuasionem sauciaverit, inobedientiæ persuadendo peccatum, cui per divinum iudicium inobedientia membrorum reciproca redderetur; in qua conjugati, quamvis erubuerint nuditatem suam, nuptiarum tamen a Deo institutam non omni modo potuerunt amittere bonitatem.

LV. Hinc iste pergit ab eis qui conjunguntur, ad eos qui gignuntur, propter quos in hac quæstione tantis adversus novos hæreticos disputationibus laboramus: et occulto Dei compulsus instinctu dicit aliquid, ubi totum istum nodum sua confessione dissolvit. Volens enim nobis majorem invidiam commovere, quia dicimus etiam de legitimis nuptiis sub peccato parvulos nasci: « Illos ergo, inquit, qui nunquam nati sunt, bonos potuisse esse dicis: istos vero qui mundum impleverunt, pro quibus Christus mortuus est, diaboli opus et de morbo natos, et ab exordio reos definis. Probavi itaque, inquit, nihil te aliud agere, quam ut Deum neget horum, qui sunt, hominum conditorem. » Ego quidem conditorem hominum omnium, quamvis omnes sub peccato nascantur, et pereant nisi renascantur, non dico nisi Deum. Vitium quippe inseminatum est persuasionem diaboli, per quod sub peccato nati sunt, non natura condita qua homines sunt. Libido autem pudenda non moveat membra, nisi quando volumus, et

non est morbus. Non de illa erubescat etiam licitus et honestus conjugatorum concubitus, vitando conspectum et appetendo secretum, et non est morbus. Non prohibeat Apostolus in hoc morbo possideri uxores, et non est morbus. Quod enim Græcus habet, ἐν πάθει ἐπιθυμίας, alii Latine interpretati sunt, in morbo desiderii vel concupiscentiæ¹, alii vero in passione concupiscentiæ, vel si quo alio modo in aliis atque aliis codicibus invenitur: sed passio in lingua Latina, maxime usu loquendi ecclesiastico, non nisi ad vituperationem consuevit intelligi.

LVI. Quod lidet autem de pudenda concupiscentia carnis iste sentiat, de parvulis, pro quibus laboramus, ut salvatore indigere credantur, ne sine salute moriantur, attende quid dixerit: verba ejus repeto. « Illos ergo, inquit, qui nunquam nati sunt, bonos potuisse esse dicis: istos vero qui mundum impleverunt, pro quibus Christus mortuus est, diaboli opus, et de morbo natos, et ab exordio reos definis. » O si nodum solvat etiam contentionis, quomodo nodum solvit istius quæstionis! Numquid enim se modo de majoribus ista locutum esse dicturus est? De parvulis agitur, de nascentibus agitur, de his nobis, quia rei ab exordio definiuntur a nobis, ab illo invidia commovetur, quia eos dicimus reos, pro quibus Christus mortuus est. Cur ego pro illis Christus mortuus est, si non sunt rei? Inde prorsus, inde obtinebimus causam, unde excitandam putavit invidiam. Ipse dicit: « Quomodo rei sunt parvuli, pro quibus Christus mortuus est? » Nos respondemus: Imo parvuli quomodo rei non sunt, pro quibus Christus mortuus est? Ista controversia iudicem quærit. Judicet ergo Christus, et cui rei mors ejus profecerit, ipse dicat. « Hic est, inquit, sanguis meus, qui pro multis effundetur » in remissionem peccatorum². » Judicet cum illo et

¹ 1 Thess. iv, 5. — ² Matth. xxvi, 28.

Apostolus, quia et in Apostolo ipse loquitur Christus. Clamat et dicit de Deo Patre: « Qui proprio filio non » pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum ¹. Puto quod ita dicat Christum traditum pro omnibus nobis, ut in hac causa parvuli non separentur a nobis. Sed quid opus est hinc satagere, unde jam nec iste contendit: quandoquidem non solum confitetur mortuum fuisse etiam pro parvulis Christum; verumetiam inde nos arguit, quod eosdem parvulos reos dicimus, pro quibus mortuus est Christus? Jam itaque Apostolus qui dixit, pro nobis omnibus traditum Christum, dicat etiam quare sit pro nobis traditus Christus. « Traditus est, inquit, propter » delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram ². » Si igitur, sicut iste et confitetur, et profitemur, et dicit, et objicit, in eis sunt et parvuli pro quibus traditus est Christus, et propter delicta nostra traditus est Christus; habent profecto et parvuli delicta originalia, pro quibus traditus est Christus: habet quod in eis sanet, qui, sicut ipse ait, non est opus sanis medicus, sed male habentibus ³: habet cur eos salvos faciat, qui venit in mundum, sicut dicit apostolus Paulus, peccatores salvos facere ⁴: habet quod in eis remittat, qui sanguinem se fudisse testatur in remissionem peccatorum: habet propter quod eos quaerat, qui venit, ut dicit, quaerere et salvum facere quod perierat ⁵: habet quod in eis solvat Filius Dei, qui propterea venit, sicut dicit apostolus Joannes, ut solvat opera diaboli ⁶. Huic ergo parvulorum saluti inimicus est, qui eorum sic asserit innocentiam, ut sauciatis et vulneratis neget necessariam medicinam.

LVII. Jam quod sequitur et adjungit, attende. « Si ante peccatum, inquit, per Deum creatum est unde ho-

¹ Rom. vii, 32. — ² Id. iv, 25. — ³ Matth. ix, 12. — ⁴ I Tim. i, 15. — ⁵ Luc. xix, 10. — ⁶ I Joan. iii, 8.

mines nascerentur, per diabolum autem unde parentes commoverentur, ascribetur sine dubio sanctitas nascentibus et culpa generantibus. Quod quia manifestissime nuptias damnat, amoveto hunc sensum precor de Ecclesiarum medio, et vere credito quia per Jesum Christum facta sunt omnia, et sine ipso factum est nihil ¹. » Ita hoc dicit, quasi nos dicamus, per diabolum aliquid substantiae creatum in hominibus. Persuasit malum diabolus tanquam peccatum, non creavit tanquam naturam. Sed plane naturae persuasit, quia homo natura est, et ideo eam persuadendo vitiavit. Qui enim vulnerat, non creat membra, sed vexat. Sed vulnera quae corporibus infliguntur, membra faciunt claudicare, vel aegre moveri, non eam virtutem qua justus est homo: vulnus autem, quod peccatum vocatur, ipsam vitam vulnerat, qua recte vivebatur. Hoc autem valde tunc majus atque altius diabolus inflixit, quam sunt ista hominibus nota peccata. Unde illo magno primi hominis peccato, natura ibi nostra in deterius commutata, non solum facta est peccatrix, verumetiam generat peccatores: et tamen ipse languor quo bene vivendi virtus perit, non est utique natura, sed vitium: sicut certe mala in corpore valetudo, non est ulla substantia vel natura, sed vitium: et licet non semper, tamen plerumque malae valetudines parentum ingenerantur quodam modo, et apparent in corporibus filiorum.

LVIII. Hoc autem peccatum, quod ipsum hominem in paradiso in pejus mutavit, quia multo est grandius quam judicare nos possumus, ab omni nascente trahitur, nec nisi in renascente remittitur; ita ut etiam de parentibus jam renatis, in quibus remissum atque tectum est, trahatur in reatum nascentium filiorum, nisi et ipsos, quos prima carnalis nativitas obligavit, secunda spiritalis absol-

¹ I Joan. i, 3.

vat¹. Cujus rei mirabilis mirabile Creator in oliva et oleastro produxit exemplum, ubi non solum ex oleastri, verum etiam ex olivæ semine non nisi oleaster exoritur. Quamvis et in hominibus natura generatis, gratia regeneratis, sit ista carnalis concupiscentia repugnans legi mentis: tamen quia remissa est in remissione peccatorum, non jam illis in peccatum reputatur, nec nocet aliquid, nisi ejus motibus ad illicita consentiatur. Proles vero eorum, quia non per spiritalem, sed per carnalem concupiscentiam seminatur, velut ex illa oliva quidem nostri generis oleaster, sic inde reatum nascendo trahit, ut nisi renascendo liberari ab illa peste non possit. Quomodo ergo affirmat iste nos ascribere sanctitatem nascentibus, et culpam generantibus? cum potius veritas monstret, etsi fuerit sanctitas in generantibus, originalem culpam inesse nascentibus, quæ non aboleatur nisi in nascentibus.

LIX. Quæ cum ita sint, de ista carnis concupiscentia et de libidine imperiosa impudicis, domanda pudicis, pudenda tamen et pudicis et impudicis, sentiat iste quod libet; quia ei sicut video multum placet: non eam laudare cunctetur, quam nominare confunditur; appellet eam, sicut appellavit, membrorum vigorem, nec castarum aurium revereatur horrorem: appellet membrorum potentiam, nec caveat impudentiam. Dicat, si non erubescit, in paradiso si nemo peccasset, hunc ibi vigorem velut florem virere potuisse; nec opus fuisse ut tegetetur, quod ita moveretur, ut inde nemo confunderetur; sed parata conjugate semper exerceretur, nunquam reprimeretur, ne aliquando voluptas tanta tantæ felicitati negaretur. Absit enim ut illa beatitudo posset aut in loco illo non habere quod vellet, aut in suo corpore vel animo sentire quod nollet: ac per hoc si motus libidinis voluntatem hominum

¹ Vide lib. VI Oper. imperf.

præveniret; voluntas continuo sequeretur; uxor, quæ propter hoc nunquam absens esse debebat, sive conceptura, sive jam gravida, illico admoveretur; et aut proles seminaretur, aut voluptas naturalis et laudabilis expleretur; et periret semen hominis, ne appetitus tam bonæ concupiscentiæ fraudaretur: tantum non se converterent conjuges in eum usum, qui est contra naturam, sed quoties delectaret, membris ad hoc creatis et genitalibus uterentur. Verumtamen quid si et ille usus contra naturam forsitan delectaret, quid si et in hanc voluptatem laudabilis illa libido adhinniret, utrun sequerentur eam, quoniam suavis esset; an repugnarent, quoniam turpis esset? Si sequerentur, ubi est cogitatio qualiscumque honestatis? Si repugnarent, ubi est pax tantæ felicitatis? Hic si forte erubuerit, et dixerit tantam pacem felicitatis illius, tantumque ordinem in his rebus esse potuisse, ut nunquam carnis concupiscentia voluntatem illorum hominum præveniret; sed cum ipsi vellent, tunc illa consurgeret: tunc autem vellent, quando ad seminandos filios opus esset; ita ut nullus seminis esset irritus jactus, nullus fieret concubitus, quem non sequeretur conceptus et partus, ad nutum serviente carne, ad nutum serviente libidine. Hoc si dicit, saltem consideret nunc in hominibus non esse quod dicit. Et si non vult concedere vitium esse libidinem: dicat saltem per illorum hominum inobedientiam etiam ipsam vitiatam esse carnis concupiscentiam; ut illa quæ obedienter et ordinate moveretur, nunc inobedienter inordinateque moveatur: ita ut ipsis quoque pudicis ad nutum non obtemperet conjugatis, sed et quando non est necessaria moveatur, et quando necessaria est, aliquando citius, aliquando tardius, non eorum sequatur nutus, sed suos exerat motus. Hanc ergo ejus inobedientiam inobedientes illi tunc homines receperunt, et in nos propagine